

Буселков Р.В.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Токар А.О.,

*викладач кафедри тактико-
спеціальної підготовки*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Права людини – це невід’ємний елемент людської особистості і людського буття. Наразі тема дотримання прав і свобод людини більше не є полем діяльності винятково однієї країни. Ця сфера належить до напряму діяльності багатьох міжнародних організацій. Актуальність проблеми обумовлена важливістю міжнародно-правових стандартів дотримання прав людини, які стосуються, так чи інакше, кожного індивіда.

Багато уваги цій проблемі приділяють не тільки держави та міжнародні організації, а й вчені та професори, а саме: Деркач А., Рабінович П.М., Романюк О.В, Човган В.О.

Процес формування концепції прав людини пройшов довгий шлях і тісно пов’язаний з історією розвитку суспільства. У ході Другої світової війни було виявлено недоліки в міжнародному регулюванні прав і свобод людини. Цей етап у розвитку людства довів необхідність, з одного боку, підтримання міжнародного миру і безпеки, а з іншого, дотримання прав і свобод людини. Як відомо, всесвітня система захисту прав людини почала активно розвиватись у другій половині ХХ ст., насамперед, коли ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини (далі – ЗДПЛ). ЗДПЛ послугувала фундаментом для подальшої розробки вже міжнародно-договірних документів, які вміщували б дещо розширені й конкретизовані всесвітні стандарти прав людини. Тому переважно поняття стандартів прав людини пов’язують саме із міжнародно правовими актами, які найповніше відображають надбання людства у цій сфері.

Сьогодні нараховується більше 300 декларацій, конвенцій, хартій, що мають за мету задекларувати та закріпити на глобальному світовому рівні основоположні права та свободи людини і їх захисту та відновлення у випадку їх порушення. Такі міжнародно-правові акти в галузі прав людини зазви-

чай розглядаються як міжнародні стандарти, оскільки засновані на звичаєвих нормах, що сформувалися внаслідок визнання державами юридичної сили правил поведінки, які були проголошені Генеральною Асамблеєю ООН у вигляді декларацій чи рекомендацій. Саме ця низка міжнародно-правових актів стала базисом для Конституції України та закріплює гарантії забезпечення і дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні. Створення ООН та прийняття її Статуту поклали початок якісно новому етапу міждержавних відносин у сфері прав людини. Статут ООН покладає на держави обов'язок дотримуватися основних прав і свобод людини, не допускаючи при цьому будь-якої дискримінації [1].

10 грудня 1948 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла розроблену Комісією ООН з прав людини Загальну декларацію прав людини. Саме цей день щорічно відзначається у всьому світі як День прав людини. Загальна декларація вперше закріпила перелік політичних, соціально-економічних та культурних прав людини. Оскільки цей документ мав форму резолюції Генеральної Асамблеї ООН, він мав рекомендаційний характер і не міг визнаватися як юридично обов'язковий. Саме тому Генеральна Асамблея доручила одночасно Комісії з прав людини через Економічну та Соціальну Раду розробити єдиний пакт про права людини, що охоплював би широкий перелік основних прав і свобод.

Найважливішу роль у запровадженні відповідних стандартів відіграє Європейський суд з прав людини, який діє відповідно до Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., що набула чинності в Україні у вересні 1997 р. Саме з цього часу започатковано якісно новий підхід до імплементації правозахисних стандартів, яким надається конкретна правова форма. А Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) прийняв доктрину «меж свободи розсуду» («margin of appreciation»), яка передбачає, зокрема, тлумачення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) із урахуванням традицій відповідної держави, аби в процесі національної імплементації брались до уваги певні національні, історичні, культурні особливості держави «консensusу» мову з цих питань. Окрім проблеми різнотлумачення змісту стандартів прав людини у різних культурних контекстах, існує також проблема встановлення оптимального співвідношення інтересів індивідуальних та загальних, врахування потреб і особливостей кожного окремого індивіда, що нерідко може викликати труднощі в реалізації розглядуваних стандартів. Адже необхідним є встановлення «справедливого» балансу різноманітних інтересів різних суб'єктів соціуму.

В основу міжнародних стандартів з прав людини покладені такі загальноновизнані принципи, як: повага суверенітету держави; неприпустимість втручання у внутрішні справи держави; самоврядування народів та націй; рівноправність всіх людей та заборона дискримінації; рівність прав і можливостей чоловіків та жінок; дотримання прав людини, навіть, за умови збройних

конфліктів і відповідальність за злочинні порушення прав людини. Значення наведених принципів полягає у тому, що вони є основою розроблення прав людини та їх закріплення у національному законодавстві, а також є критерієм законності діяльності держави у сфері прав людини [3].

Загальна декларація прав людини, як правило, погоджується бути основою міжнародного права прав людини. Прийнята в 1948 р., УДПЛ надихнула багатий набір юридично обов'язкових міжнародних договорів про права людини. Це продовжує надихати нас усіх у вирішенні несправедливості, у періоди конфліктів, у суспільствах, що зазнають репресій, і в наших зусиллях щодо загального користування правами людини.

Це являє собою загальне визнання того, що основні права та основні свободи притаманні всім людям, невідчужувані та однаково застосовні до кожного, і що кожен із нас народжується вільним та рівним у своїй гідності та правах. Незалежно від нашої національності, місця проживання, статі, національного чи етнічного походження, кольору шкіри, релігії, мови чи будь-якого іншого статусу, міжнародне співтовариство 10 грудня 1948 року взяло на себе зобов'язання підтримувати гідність і справедливість для всіх нас [2].

Протягом багатьох років зобов'язання було перетворено на законодавство, будь то у формі договорів, міжнародного звичаєвого права, загальних принципів, регіональних угод та внутрішнього законодавства, завдяки яким права людини виражаються та гарантуються. Справді, УДПЛ надихнуло понад 80 міжнародних договорів та декларацій про права людини, велику кількість регіональних конвенцій про права людини, національні законопроекти про права людини та конституційні положення, які разом складають комплексну юридично обов'язкову систему сприяння та захисту прав людини [2].

Спираючись на досягнення УДПЛ, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права набрали чинності в 1976 р. Два пакти розвинули більшість прав, вже закріплених у УДПЛ, завдяки чому вони фактично зобов'язують держави, які їх ратифікували. Вони встановлюють повсякденні права, такі як право на життя, рівність перед законом, свобода вираження поглядів, права на працю, соціальне забезпечення та освіту. Разом з УДПЛ Пакти складають Міжнародний законопроект про права людини [2].

З часом міжнародні договори про права людини стають більш цілеспрямованими та спеціалізованими як щодо вирішеної проблеми, так і щодо соціальних груп, які визначають такі, що потребують захисту. Міжнародний закон про права людини продовжує зростати, розвиватися та вдосконалювати основні права та свободи, що містяться в Міжнародному законопроекті про права людини, розглядаючи такі питання, як расова дискримінація, катування, насильницькі зникнення, інвалідність та права жінок, дітей, мігрантів, меншин та корінних народів [2].

Основні принципи прав людини, вперше викладені в УДПЛ, такі як універсальність, взаємозалежність та неподільність, рівність та недискримі-

нація, а також те, що права людини одночасно передбачають як права, так і обов'язки носіїв обов'язку та власників прав, були повторені в багатьох міжнародних конвенції, декларації та резолюції з прав людини. Сьогодні всі держави-члени Організації Об'єднаних Націй ратифікували принаймні один із дев'яти основних міжнародних договорів про права людини, а 80 відсотків ратифікували чотири або більше, що конкретно виражає універсальність УДПЛ та міжнародних прав людини [3].

Міжнародне право прав людини встановлює зобов'язання, які держави зобов'язані поважати. Ставши сторонами міжнародних договорів, держави беруть на себе зобов'язання та обов'язки згідно з міжнародним правом поважати, захищати та виконувати права людини. Обов'язок поважати означає, що держави повинні утримуватися від втручання або обмеження реалізації прав людини. Обов'язок захищати вимагає від держав захисту людей та груп від порушень прав людини. Обов'язок виконувати означає, що держави повинні вживати позитивних заходів для сприяння здійсненню основних прав людини [3].

Шляхом ратифікації міжнародних договорів про права людини уряди зобов'язуються запровадити внутрішні заходи та законодавство, сумісні з їхніми договірними зобов'язаннями та обов'язками. Отже, внутрішня правова система забезпечує основний правовий захист прав людини, гарантованих міжнародним правом. Якщо внутрішні судові провадження не стосуються порушень прав людини, на регіональному та міжнародному рівнях доступні механізми та процедури для індивідуальних та групових скарг, які допомагають гарантувати, що міжнародні стандарти з прав людини справді поважаються, виконуються та виконуються на місцевому рівні [3].

Література:

1. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. №1(84). С. 19-29.
2. Деркач А. Міжнародно-правові стандарти захисту прав людини та їх відображення в Конституції України. *Конституційне право*. 2019. №8. С. 124-127.
3. Романюк О.В., Човгань В.О. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань : методичні рекомендації. Біла Церква. 2016. 131с.